

Argument (Direct Object) Left Dislocation in Persian; An Optimality Theory study

Vol. 13, No. 2, Tome 68
pp. 497-528
May & June 2022

Bahman Abdoli Yarabad ¹, Ali Alizadeh² , & Vali Rezaei³

Abstract

Researchers have variously investigated Persian in generative, functional, and cognitive frameworks, although, failed to account for some structural changes and the emergence of marked structures such as Left dislocation. The main goal of this article is to investigate left dislocation based on Optimality Theory. The present research is based on the descriptive-analytical method, and our corpus will include spoken Persian. The present paper aims to show that some constraints can be applied to form left dislocation in Persian, while ranking of the constraints represents the optimal form/forms. The constraints are based on constructional units of Features and Conceptual Units which are properties of grammatical categories such as argument, or discourse-functional ones, such as topic. The results show that applying the constraints of precedence, adjacency, and faithfulness on one side, and more features or conceptual units on the other side, the applied theory can further result in appropriate analysis of Persian cases. In other words, Syntax First Alignment has proved to be a promising framework for modeling Persian Left dislocation and can offer an alternative for syntactic frameworks based on hierarchical structure. The results, also, indicates that the features of [NEW], [ABOUT], and [CONTRAST] have key roles in Persian Argument Left Dislocation. In addition, violating the constraints of Subject and Topic brings about unoptimality.

Keywords: Optimality theory, Alignment Syntax, Left dislocation, Persian

Received: 26 September 2020
Received in revised form: 12 January 2021
Accepted: 3 February 2021

1. PhD Candidate in Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8184-3151>

2. Corresponding author: Associate Professor, Department of Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran; Email: alalizadeh@um.ac.ir,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5941-457X>

3. Associate Professor, Department of Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6992-0425>

Researchers have variously investigated Persian in generative, functional, and cognitive frameworks, although, failed to account for some structural changes and the emergence of marked structures such as Left dislocation. The main goal of this article is to investigate left dislocation based on Optimality Theory. To this end, we employ Optimality Theory (Prince & Smolensky 1993; 2004) to account for the grammatical and pragmatic properties of left dislocation. In addition, Syntax First Alignment (Newson 2004; 2010) has been applied to investigate the types of the constraints used for the analysis of the data, and to account for the discourse- pragmatic reasons of the left dislocation constructions, especially, left dislocated arguments.

Left dislocation is superficially similar to preposing, but in left dislocation a co-referential pronoun appears in the marked constituent's canonical position (Schiffrin and Hamilton, 2008). Dabir-Moghaddam (2005) states that left dislocation moves an item to the leftmost (sentence-initial position) and leaves a resumptive pronoun in its original place. As Geluykens (1992) believes, 'a noun phrase is positioned initially and a reinforcing pronoun stands proxy for it in the relevant position of the sentence'.

The present research is based on the descriptive-analytical method, and the corpus will include spoken Persian. The following properties are supposed to be investigated: a) whether the left dislocated constituent leaves a pronominal clitic b) the status of 1st argument as an explicit or a dropping pronoun; and c) the host of the pronominal clitic.

Making use of Alignment syntax and the theoretical framework of Optimality, the paper aims to show that some constraints of Precedence (x P y or x F y), Adjacency (x A y), and Faithfulness (FAITH_{PRAG}) can be applied to form left dislocation of arguments in Persian, ranking of which represent the optimal form/forms. In organizing such constraints, some structural elements, called Features and Conceptual Units can be used, which are the

properties of grammatical categories e.g., argument, and adjunct or discourse- functional ones, such as topic.

Starting out from the assumption that the discourse function of an input element is represented as a feature or a set of features and following Nagy (2013), the following bundles of discourse features seem to be possible in Persian Left dislocation.

[new] ([contrast]),	→	discourse –new element or focus
[about] ([contrast])	→	discourse-old element or topic
[new] [about] ([contrast])	→	new topic, typically surfacing as left dislocation
Absence of discourse features	→	neutral element

Accordingly, there can be some constraints regarding the discourse features including [contrast] A [about] and [contrast] A [new]. Some other types of constraints applying in the analysis of left dislocation consist of [NEW] P D_{ARG}, ROOT P [ARG, ADJ] > ROOT P D_{PRAG}, or ARG₁ P [ARG, ADJ].

Applying the constraints of precedence, adjacency, and faithfulness on one side, and more features or conceptual units on the other side, the applied theory can further result in appropriate analysis of the Persian cases. The features of [ARG], [NEW], [ABOUT], and [CONTRAST] have key roles in Persian left dislocation. Regarding the whole observed analyses of the research, violating the constraints of Subject and Topic brings about un-optimality in the analyzed structures. Although, violation of higher ranked constraints such as faithfulness and the precedence of argument1 (subject) to other arguments and verb, results in fatal violations; the occurrence of fatal violations in some structures does not mean ungrammaticality, due to the fact that syntax is more flexible comparing to other fields of grammar such as phonology or morphology.

According to the results of the tableaux, pronominal clitic attaching to the verbal item brings about the violation of the presence of argument domain to verbal root and, also, the presence of arg2 to argument domain which are both fatal. Attaching of the clitic to particle/preposition in other candidates does not cause to fatal violation. Therefore, whether the host of the resumptive pronoun is the verb or the article/preposition, has effects on the violation of the constraints. In addition, according to the analyses, the presence or absence of subject pronoun has no impact on the evaluation. The reason for this behavior is that subject pronoun, explicit or dropped, encounters the constraints in the same way, under the circumstances that both candidates have the same structure except the subject pronoun.

Concludingly, Syntax First Alignment has proved to be a promising framework for modeling Persian Left dislocation and can offer an alternative for syntactic frameworks based on hierarchical structure.

دوماهنامه بین‌المللی

۱۳۵، ش ۲ (پیاپی ۶۸)، خرداد و تیر ۱۴۰۱، صص ۴۹۷-۵۲۸

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.41.3>

مبتداسازی ضمیرگذار موضوع (مفعول مستقیم) در زبان فارسی؛ مطالعه‌ای براساس نظریه بهینگی

بهمن عبدلی یارآباد^۱، علی علیزاده^{۲*}، والی رضایی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه زبان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۲. دانشیار گروه زبان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۳. دانشیار گروه زبان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۰۵

چکیده

بررسی زبان فارسی در چارچوب‌های زایشی و نقش‌گرا و نیز شناختی فراوان صورت گرفته است. این درحالی است که این رویکردها در تبیین تغییرات ساختی و ایجاد ساخت‌های نشاندار از قبیل مبتداسازی به مشکل خورده‌اند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی ساخت مبتداسازی ضمیرگذار در چارچوب نظریه بهینگی است. پژوهش پیش‌رو مبتنی بر روش توصیفی - تحلیلی است و پیکره مورد بررسی ما گونه گفتاری زبان فارسی را شامل خواهد شد. مقاله حاضر می‌کوشد نشان دهد که در ایجاد ساخت مبتداسازی ضمیرگذار در زبان فارسی محدودیت‌هایی اعمال می‌شوند که ترتیب مرتبه‌بندی آن‌ها صورت یا صورت‌های بهینه را مشخص می‌سازد. در سازماندهی چنین محدودیت‌هایی از عناصر سازنده‌ای به نام مشخصه‌ها و واحدهای مفهومی استفاده می‌شود که ویژگی مقوله‌های دستوری از قبیل موضوع یا مقوله‌های گفتمان - نقشی از قبیل مبتدا هستند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که با کاربرد محدودیت‌های تقدم، مجاورت و وفاداری از یک سو و مشخصه‌ها یا واحدهای مفهومی از سوی دیگر، در تجزیه و تحلیل نمونه‌های زبان فارسی می‌توان به نتایج مطلوب‌تری در تبیین چنین ساخت‌هایی رسید. به بیان دیگر، ثابت شده است که ترانژندی نحو ابتدا، می‌تواند انگاره‌سازی ساخت مبتداسازی ضمیرگذار فارسی را به‌نحو مطلوب به‌دست دهد و جایگزینی برای چارچوب‌های نحوی باشد که براساس ساخت سلسله‌مراتبی عمل می‌کنند. همچنین، نتایج پژوهش

E-mail: alalizadeh@um.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

حاکی از آن است که مشخصه‌های [موضوع]، [نو بودن]، [دربارگی] و [تقابل] در ایجاد ساخت مبتداسازی ضمیرگذار موضوع در زبان فارسی نقش مهمی ایفا می‌کنند. علاوه بر این، تخطی از محدودیت‌های مربوط به فاعل و مبتدا به بهینه نبودن ساخت مبتداسازی ضمیرگذار منجر می‌شود.

واژه‌های کلیدی: نظریه بهینگی، نحو ترازمند، مبتداسازی ضمیرگذار، فارسی.

۱. مقدمه

اصطلاح «مبتدا»^۱ اکثراً در مورد عناصر آغازین بند^۲ که در ارتباط با عملیات پیشایندسازی خاص هستند، کاربرد دارد. از دیدگاه کاربردشناختی یا گفتمان‌محور، مفهوم مدرجی از مبتدا کاربرد بیشتری دارد تا بتواند برای مثال، پاسخ‌گوی تفاوت‌های قوی بودن، جایگاه و نشاننداری باشد. هدف این پژوهش همساز کردن این یافته‌ها با نظامی است که با ترتیب خطی عناصر عمل می‌کند و جایگاه عناصر، بدون مفروض دانستن جایگاه‌های ساختی ثابت، در ارتباط با یکدیگر تعریف و مشخص می‌شود. برخلاف فرضیه‌های معیار، درون‌داد^۳ به‌عنوان مجموعه‌ای از واحدهای مفهومی^۴ تلقی می‌شود تا عناصر واژگانی، و درج واژه‌ها^۵ صرفاً پس از ارزیابی مرتب‌سازی واحدهای مفهومی صورت می‌پذیرد. محدودیت‌ها براساس مشخصه‌ها، واحدهای مفهومی و قلمروهای اسمی، کاربردشناختی و زمان ایجاد می‌شوند. مرتبه‌بندی محدودیت‌ها به‌منظور بررسی ساخت مبتداسازی ضمیرگذار از اهمیت بالایی برخوردار است. گزینه بهینه از طریق عدم تخطی از محدودیت‌های فرامرتبه یا نقض محدودیت‌های کمتر مشخص می‌شود. این پژوهش درصدد پرداختن به چگونگی کاربرد نظریه بهینگی برای تبیین ساخت مبتداسازی ضمیرگذار است.

پژوهش پیش‌رو از نوع توصیفی - تحلیلی است و با توجه به کاربرد گسترده ساخت مبتداسازی ضمیرگذار فارسی در گونه محاوره، پیکره مورد بررسی ما مشتمل بر نمونه‌های شفاهی ضبط‌شده یا مثال‌های برگرفته از منابع مورداستفاده است که مبتنی بر گونه محاوره هستند. پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخ پرسش‌های زیر است:

۱. کدام مشخصه‌ها اساس ایجاد محدودیت‌ها را در ساخت مبتداسازی ضمیرگذار فارسی برعهده دارند؟

۲. نظریه بهینگی چگونه به تبیین مبتداسازی ضمیرگذار موضوع در زبان فارسی می‌پردازد؟

براین اساس، فرض اصلی این تحقیق آن است که در چارچوب نظریه بهینگی و براساس مشخصه‌های دستوری و کاربردشناختی و نیز محدودیت‌های سازمان‌یافته مبتنی بر مشخصه‌ها می‌توان ساخت مبتداسازی ضمیرگذار فارسی را تحلیل و تبیین کرد. ساختار این مقاله بدین شکل است. پس از مقدمه، در بخش دوم خلاصه‌ای از پیشینه پژوهشی مفهوم مبتدا و مبتداسازی ارائه می‌شود. در بخش سوم مبانی نظری بهینگی و به‌طور خاص، اصول نظام ترازمند ارائه خواهد شد. در بخش چهارم، ابتدا مرتب‌سازی مشخصه‌ها و نیز محدودیت‌های حاکم بر بند و ساخت موضوع مطرح می‌شود و در ادامه، تجزیه و تحلیل اصلی شامل بررسی ساخت مبتداسازی ضمیرگذار مفعول مستقیم در چارچوب نظریه بهینگی به‌دست داده خواهد شد. در بخش پنجم، نتایج و یافته‌های پژوهش ارائه خواهند شد.

۲. پیشینه پژوهش

در فرایند مبتداسازی گروهی که در حالت بی‌نشان جایگاهی غیر از آغاز جمله دارد به ابتدای جمله آورده می‌شود و هدف از انجام این کار آن است که آن سازه را به‌صورت مبتدا یا کانون^۱ [تأکید] جمله در آورند. البته در انگلیسی هدف از انجام این کار ایجاد مبتدای جدید است. نمونه (۱) این فرایند را در انگلیسی نشان می‌دهد.

1) Cigarettes, you couldn't pay me to smoke.

راس^۲ (1967) فرایند مبتداسازی ضمیرگذار را حرکتی نحوی می‌داند که با انجام آن سازه‌ای غیر از نهاد جمله به ابتدای جمله حرکت می‌کند درحالی‌که با یک ضمیر در درون جمله هم‌مرجع باقی می‌ماند (به نقل از راسخ مهند، ۱۳۸۷). مثال‌های (۲) نمونه‌هایی از این حرکت را نمایش می‌دهند.

2) a. My father, he's American, and my mother, she's Greek.

b. My wife, somebody stole her handbag last night.

در بسیاری از تحقیقات انجام‌شده، نقش مبتداسازی ضمیرگذار را در ارتباط با مبتدا تعریف کرده‌اند. به این صورت که یا هدف آن معرفی مبتدای جدید و یا نشاندار کردن یک

مبتداست. البته یکی از نقش‌های آن نیز ساده‌تر کردن پردازش اطلاعات درون جمله تعیین شده است (راسخ مهند، ۱۳۸۷).

لمبرکت^۱ (1994) با معرفی مفهوم ساخت اطلاع^۱ و جایگاه آن در دستور، به بحث از رابطه ساخت اطلاع و تأثیر آن بر نحو جمله می‌پردازد. وی تأکید خاصی بر مبتدا که یکی از عناصر مطرح در نحو است دارد و با مطرح کردن بحث موضوع پیش‌انگاره‌ای^۱ و آن‌ها را از شروط اطلاعی لازم برای مبتدا بودن می‌داند. وی با استناد به مفهوم دربارگی، مبتدای یک جمله را چیزی می‌داند که گزاره بیان‌شده توسط جمله، درباره آن باشد.

به نظر دبیرمقدم (۱۳۸۴، صص. ۸۳-۱۴۸)، مبتداسازی یک سازوکار زبانی است که آرایش بی‌نشان ساختار جمله را دگرگون می‌سازد و ساختی «غیربنیادی (= نشان‌دار)»^۲؛ یعنی ساختی را که صورت دگرگون‌شده ساخت «بنیادی»^۳ است به وجود می‌آورد. این فرایند در زبان فارسی به فرایندی گفته می‌شود که طی آن عنصری از جایگاه خود به آغاز جمله حرکت داده می‌شود و در جایگاه اولیه آن عنصر، ضمیری هم‌مرجع با آن قرار می‌گیرد (دبیرمقدم، ۱۳۸۴، ص. ۱۲۶). دبیرمقدم به دو نوع مبتداسازی قائل است که عبارت‌اند از فرایند مبتداسازی ضمیرگذار و فرایند مبتداسازی ضمیرناگذار. مثال‌هایی از این دو فرایند را در جمله‌های (۳) و (۴) مشاهده می‌کنید:

(۳) چاقو رُ باش بازی نکن.

(۴) امشبُ اینجا باش.

برخی از زبان‌شناسان (Geluykens, 1992, p. 33; Lambrecht, 1994, p. 177) بیان تمایز نقشی بین مبتداسازی ضمیرگذار و مبتداسازی ضمیرناگذار معتقدند که جمله‌های مبتداسازی ضمیرگذار مصداق‌های گفتمان - نو^۴ را به جایگاه مبتدا ارتقا می‌دهند و عامل ارجاع قطعاً در سازمان‌دهی آن‌ها نقش حیاتی ایفا می‌کند.

عزیزیان (۱۳۹۴) با تحلیل ساخت مبتداسازی از منظر دستور ساختاری گلدبرگ^۵ به این نتیجه می‌رسد که ساختارهای مبتداساز ساختارهایی بندی هستند که وابستگی‌های از راه دور را در سطح جمله بین سازه‌های تشکیل‌دهنده آن برقرار می‌کنند؛ بدین معنا که هر آنچه به‌طور بنیادی و بی‌نشان به‌عنوان الزام و نیاز ظرفیتی فعل در سطح جمله ظاهر می‌شود،

می‌تواند به‌عنوان نخستین سازه در سطح بند حضور یابد. آنچه در جایگاه آغازین سازه بند قرار می‌گیرد می‌تواند هر یک از نقش‌های مفعول مستقیم، مفعول غیرمستقیم یا مفعول حرف اضافه‌ای را در جمله ایفا کند.

به‌منظور نزدیک‌تر شدن به هدف موردنظر، باید به تعریف زیر از مبتداسازی ضمیرگذار از لمبرکت پردازیم که در آن کاملاً مشخص شده است که عنصر مبتداسازی باید از بندی بیاید که به آن ملحق شده است.

«ساختار مبتداسازی (که ساختار گسسته‌سازی^{۱۱} نیز نامیده می‌شود) ساخت جمله‌ای است که در آن یک سازه ارجاعی که باید نقش موضوع یا افزوده^{۱۲} در ساخت محمول - موضوع^{۱۸} را داشته باشد خارج از مرزهای بندی که حاوی محمول است قرار می‌گیرد. [...] نقش مدلول سازه مبتداسازی به‌عنوان موضوع یا افزوده محمول با یک عنصر ضمیری در درون بند نشان داده می‌شود که با عبارت مبتداسازی هم‌مرجع تلقی می‌گردد» (Lambrecht, 2001, p. 1050)

پس از تعریف فوق، لمبرکت (2001) سازه‌های چپ‌چین‌شده را دارای چهار ویژگی متمایز می‌داند: (الف) جایگاه برون - بندی^{۱۹} سازه، (ب) جایگاه درون - بندی جایگزین احتمالی^{۲۰}، (ج) نمایه‌سازی مشترک ضمیری^{۲۱} و (د) عروض ویژه^{۲۲}.

به‌بیان‌دیگر، سازه‌ای که تحت فرایند مبتداسازی ضمیرگذار قرار می‌گیرد به خارج از قلمرو بند حرکت می‌کند. این سازه معمولاً با یک ضمیر جایگزین در درون بند هم‌نمایه می‌شود. عروض ویژه ساخت مبتداسازی ضمیرگذار مکتبی است که به‌شکل ویرگول در نوشتار نشان داده می‌شود. ویرگول یک سنت املائی است که مرز بند را مشخص می‌سازد، که به‌لحاظ عروضی برابر با مکث در آهنگ صداست که سازه مبتداسازی ضمیرگذار را از بند جدا می‌سازد. به‌رحال، لمبرکت یادآوری می‌کند لازم نیست که همه ملاک‌های ذکرشده در نمونه‌های مبتداسازی ضمیرگذار وجود داشته باشند، تنها ملاک ضروری (الف) است یعنی جایگاه برون - بندی سازه. حتی ملاک (ج) حالت اختیاری دارد اگرچه ایجاد تمایز بین مبتداسازی ضمیرگذار و مبتداسازی نحوی بدون وجود ضمیر بازیافتی در بافت‌های خاص مشکل‌ساز خواهد بود، مانند مثال (۵). چنین مثال‌هایی متعلق به زبان‌هایی از قبیل ترکی و چینی است و این مباحث بیشتر براساس واقعیت‌های مربوط به مبتداسازی به راست است.

در مثال چینی، قبل از عنصر مبتداسازده یک عنصر ندایی قرار گرفته است.

5) [Romi-lar]_i, Ø_i deli. ترکی

'These Romans, they are crazy.'

6) [shushu], [zhèi jiǎndāo]_i, zěnmè Ø_i liǎng bàn le? چینی

uncle this scissors how-com two half PERF

'Uncle, this pair of scissors, how come it is in two pieces?'

(Lambrecht, 2001, p. 1065)

سازه‌های مبتداسازی‌شده ضمیرگذار فارسی به‌طور کامل با چهار معیار موردنظر لمبرکت برای شناسایی یک ساخت مبتداسازی ضمیرگذار مطابقت دارد. آن‌ها توسط ویرگول از بند جدا می‌شوند، و توسط واژه‌بست ضمیری ارجاع داده می‌شوند. به مثال (۷) دقت کنید. در این مثال، سازه *آوا* به‌عنوان موضوع مبتداسازی‌شده از درون بند خارج شده و در جایگاه برون‌بندی قرار گرفته است. جایگاه این سازه را واژه‌بست ضمیری -ش در درون بند گرفته است که با سازه *آوا* هم‌نمایه می‌شود. ویرگول باعث جدایی سازه مبتداسازی‌شده از بند شده است. در زبان فارسی این‌گونه سازه‌های خارج‌شده همراه *را* می‌آیند.

(۷) آوار، تمبکُ بهش دادم.

براساس این تعریف، مهمترین نقش مبتدا برجسته‌سازی^{۲۳} است. این حالت نشان می‌دهد که مبتداسازی انعکاس‌دهنده نوعی تقدم است.

(۸) نقش مبتدا

مبتدا یک واحد (یک شخص، یک شیء، یا یک گروهی از آن‌ها) را از میان آن‌هایی که در جهان گفتمان وجود دارند به‌عنوان موضوع گزاره بعدی برجسته می‌سازد (É. Kiss, 2002, p. 9).

براساس مفهوم توزیع اطلاع متوازن^{۲۴}، مبتداهای پیش‌آیندشده بیشتر اطلاع بازیافتی را نمایش می‌دهند تا اطلاع کهنه. کهنگی مشخصه‌ای مربوط به مبتداهای غیربرجسته^{۲۵} است (Doherty, 2005). براین اساس، نقش‌های یک مبتدا ایجاد روابط گفتمانی تقابلی^{۲۶} یا بخشی^{۲۷} است. ناگی^{۲۸} بر این باور است که پیوند گفتمانی را می‌توان از اصطلاحات دربارگی و تقابل^{۲۹} استنتاج کرد (2013, p. 32). در بسیاری از موارد، اصطلاحات مبتدا و کانون به مفاهیم متضادی اشاره دارند. باوجوداین، بررسی آن‌ها از یک بُعد وسیع‌تر ساخت اطلاع ضرورت

دارد تا دریافت که روابط نقش‌های گفتمانی و سطوح ساخت اطلاع بسیار پیچیده‌تر از چیزی است که نحو زایشی معیار مطرح می‌سازد.

همچنین مولنار^{۳۰} معتقد است که اصطلاح «نو بودن» که به‌طور مبسوط در ارتباط با کانون استفاده شده است، نیازمند تعریف جدیدی است، زیرا کانون‌ها همیشه در گفتمان نو نیستند و از سوی دیگر، به‌نظر می‌رسد که مبتداهای نو نیز وجود دارند. علاوه‌براین، برجستگی و تأکید لزوماً با کانونی‌سازی^{۳۱} برابر نیستند (Molnár, 1998). مبتداها با توجه به نو بودن و قابل‌پیش‌بینی بودن، متفاوت هستند و براین‌اساس برجستگی آن‌ها نیز متفاوت می‌شود. این تفاوت‌ها، پیامدهای نحوی نیز به دنبال خواهند داشت؛ این وضعیت با مقیاس پیوستگی^{۳۲} مبتدا نشان داده می‌شود که به نقل از ناگی (1983, p. 320) طرح‌ریزی شده است. (1989, p. 359) و براون (1983, p. 320) طرح‌ریزی شده است.

۹) مقیاس پیوستگی/ قابلیت پیش‌بینی مبتدا

صفر < ضمیر غیرمؤکد/واژه‌بستی^{۳۳} < ضمیر مؤکد/مستقل^{۳۴} < گروه اسمی مشخص < حرکت-وای^{۳۵} (مبتداسازی نحوی) < مبتداسازی ضمیرگذار (Nagy, 2013, p. 20)

آنچه این مقیاس نشان می‌دهد این است که برجستگی و غیرقابل‌پیش‌بینی بودن فزاینده با نشان‌گذاری نحوی قوی‌تر هم‌بستگی دارد. به‌بیان‌دیگر، درحالی‌که مبتداهای کاملاً قابل‌پیش‌بینی با صورت‌های ضعیف از قبیل نشان‌گذاری صفر و ضمائر نشان داده می‌شوند، مبتداهای گسسته‌تر به‌لحاظ نحوی با ساخت‌های پیش‌آیند شده نشاندار نمایش داده می‌شوند. مبتداهای با قابلیت پیش‌بینی کمتر یعنی آن‌هایی که به‌تازگی معرفی شده‌اند یا دوباره استفاده می‌شوند یا باعث تغییر مبتدا می‌شوند، به‌لحاظ نحوی از طریق ساخت‌های پیش‌آیندسازی نشاندار نمایش داده می‌شوند. این برآورد بسیار اهمیت دارد، زیرا نشان می‌دهد که فارغ از مبتداهای آشنا، مبتداهای نسبتاً غیرقابل‌پیش‌بینی یعنی مبتداهای برجسته و نو نیز وجود دارند که نشان‌گذاری نحوی قوی را دریافت می‌کنند؛ برای مثال، دچار مبتداسازی ضمیرگذار می‌شوند.

در زبان فارسی تاکنون پژوهشی درمورد ساخت مبتداسازی ضمیرگذار از منظر نظریه بهیگی صورت نگرفته است و از این لحاظ، پژوهش پیش‌رو نخستین مطالعه در این زمینه است که با نوآوری همراه است.

۳. مبانی نظری پژوهش

نظریه بهینگی در سال ۱۹۹۳ از سوی پرینس و اسمولنسکی^{۳۶} ارائه شده است. مهم‌ترین اصل در نظریه بهینگی این است که روساخت‌های زبان، حاصل رقابت بین چند محدودیت^{۳۷} هستند و زمانی که روساختی بهینه است به این معنی است که کم‌ترین محدودیت را نقض کرده است. محدودیت‌ها در هر زبان به صورت منحصر به فردی مرتبه‌بندی^{۳۸} می‌شوند. براساس انگاره بهینگی، این محدودیت‌ها خود برگرفته از مجموعه همگانی محدودیت‌ها^{۳۹} هستند که جزء دانش زبانی زیستی و ژنتیکی انسان‌اند (دبیرمقدم، ۱۳۸۳، ص. ۶۴۷). تفاوت زبان‌ها به مرتبه‌بندی این محدودیت‌ها مربوط می‌شود. رابطه میان درون‌داد و برون‌داد^{۴۰} در نظریه بهینگی از سوی سازوکارهای صوری زاینده^{۴۱} و ارزیاب^{۴۲} شکل می‌گیرد. زاینده، تمام گزینه‌های رقیب را، که می‌تواند بی‌نهایت باشند، برای حضور در درون‌داد تولید می‌کند. پس از آن، ارزیاب از میان همه گزینه‌های تولیدشده و با توجه به مرتبه‌بندی محدودیت‌های ویژه آن زبان گزینه بهینه را بر می‌گزیند (علی‌نژاد و اصلانی، ۱۳۸۸، ص. ۱۴۷). ساخت بهینه ساختی است که به بهترین وجه محدودیت‌ها را رعایت کرده باشد و کم‌ترین تعداد محدودیت‌ها را نقض کند.

تنها تخطی از برخی از این محدودیت‌ها که در یک زبان مشخص به تولید جملات غیردستوری می‌انجامد، تخطی مهلک^{۴۳} نام دارد (دبیرمقدم، ۱۳۸۳، ص. ۶۴۹). به بیان دیگر، شرط لازم در تولید تمام صورت‌های دستوری زبان عدم وقوع تخطی مهلک است. محدودیت‌ها بر دو نوع‌اند؛ محدودیت‌های وفاداری^{۴۴} و محدودیت‌های نشاننداری^{۴۵}. محدودیت‌های نوع اول ضامن نوعی همانندی بین درون‌داد و برون‌داد است و بدین ترتیب از ایجاد فاصله ساختی زیاد بین آن دو جلوگیری می‌کند. محدودیت‌های نوع دوم به تشخیص صورت‌های بی‌نشان از نشاندار منجر می‌شود (Kager, 1999, p. 9). به اعتقاد راسخ مهند (۱۳۸۴، ص. ۱۴۷)، در این نظریه می‌توانیم در یک زمان بیش از یک ساخت درست یا بهینه داشته باشیم و یک ساخت، کاملاً غلط یا کاملاً درست نیست؛ به سخن دیگر، بهینگی یک امر نسبی است.

نحو ترازمند^{۴۶} که اولین بار در نیوسون (2004) ارائه شد با محدودیت‌های ترازمندی^{۴۷}

کار می‌کند که در نظریه بهینگی استفاده می‌شوند و عناصر یک ساخت را در ارتباط باهم قرار می‌دهد. بدین ترتیب، مفهوم عبارت/ گروه^۸ غیرضروری می‌شود، زیرا دسته‌بندی عناصر براساس سلسله‌مراتب محدودیت‌ها صورت می‌پذیرد. محدودیت‌های ترازمندی که در مقاله پیش‌رو ارائه می‌شوند مشتمل بر دو نوع است؛ محدودیت‌های تقدم^۹ که به شکل $x P y$ (X قبل از Y می‌آید) یا $x F y$ (X پس از Y می‌آید) هستند و محدودیت‌های مجاورت^{۱۰} مانند $x \& y$ (X در مجاورت Y قرار می‌گیرد). علاوه‌براین، محدودیت‌های وفاداری که مسئول حفظ عناصر درون‌داد هستند نیز ارائه خواهند شد.

تحلیل داده‌های مقاله حاضر تا حد زیادی مبتنی بر نیوسون^{۱۱} (2010) است که با عقاید مربوط به شکل محدودیت‌های نیوسون و مانولا^{۱۲} (2006) ادغام می‌شود. در اینجا مفاهیم اساسی نظریه‌ای را به‌کار می‌بریم که بدون استفاده از عناصر واژگانی در درون‌داد عمل می‌کند و درعوض واحدهای مفهومی را به‌کار می‌گیرد. واحدهای مفهومی حاوی مفهوم توصیفی معنایی عناصری هستند که در برون‌داد به صورت مستقیم تحقق می‌یابند و حاوی اطلاعات واژگانی هستند و می‌توان آن‌ها را ریشه‌ها^{۱۳} نامید. نوع دیگر واحدهای مفهومی که در این مقاله مشخصه‌ها^{۱۴} نامیده می‌شوند مشتمل بر دو نوع دستوری و گفتمان - نقشی هستند (Nagy, 2012).

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحلیل، به‌منظور پرداختن به مبتداهای مجزا علاوه‌بر مشخصه «موضوع» نحوی از مشخصه‌های گفتمان - محور دربارگی، نو بودن^{۱۵} و تقابل نیز استفاده می‌شود که در جاهای دیگر با عنوان برجستگی به آن ارجاع داده شده است (Nagy, 2008). در اینجا «دربارگی» به‌عنوان مشخصه کاربردشناختی مبتدا تلقی می‌شود (Choi, 2001). معتقد است که نو بودن مشخصه عمومی کانون‌هاست درحالی‌که مبتداها معمولاً نو نیستند. به اعتقاد ناگی (2013, p. 33)، مفهوم نو بودن هر دو نقش کاربردشناختی مدنظر مولنار (1998) را که یک عنصر این‌گونه نشاندار می‌تواند بازی کند، پوشش می‌دهد شامل: الف) یک عنصر بیشتر برای شنونده، ناشناخته است چه در گفتمان چه با کاربرد مجدد بعد از یک مکث؛ و ب) یک عنصر مشخصه‌های یک کانون را دارد، یعنی در بافت موردتأکید قرار می‌گیرد و قرار است که

برجسته باشد، اما لزوماً نو نیست. تقابل نیز برای نوعی برجستگی استفاده می‌شود که با مبتدابودگی تلفیق و به نشاننداری نحوی (قوی‌تر) مبتدا منجر می‌شود. فرض بر آنکه نقش گفتمانی یک عنصر درون‌داد به‌عنوان یک مشخصه یا گروهی از مشخصه‌های دربارگی، نو بودن^{۱۰} و تقابل بازنمایی شود، آنگاه دسته‌های مشخصه‌ای گفتمانی زیر را می‌توان به دست داد.

۱۰) ترکیب‌های احتمالی مشخصه‌های گفتمانی

عنصر نو - گفتمان یا کانون	←	[نو] [تقابل]
عنصر کهنه - گفتمان یا مبتدا	←	[دربارگی] [تقابل]
مبتدای نو، که معمولاً به شکل	←	[نو] [دربارگی] [تقابل]
		مبتداسازی ضمیرگذار تظاهر می‌یابد.
عنصر خنثی	←	فاقد مشخصه‌های گفتمانی

(Nagy, 2013, p. 140)

به باور ناگی (2013)، احتمالاً مشخصه‌های دربارگی و نو بودن مستقل باشند، یعنی می‌توانند مستقل از دیگر مشخصه‌های گفتمانی ظاهر شوند؛ باوجوداین، به نظر می‌رسد که مشخصه تقابل وابسته باشد، یعنی به خودی خود دارای معنا و تعبیر نیست و فقط در ترکیب با مشخصه‌های دربارگی یا نو بودن به ایجاد یک مبتدا یا کانون برجسته/تقابلی منجر می‌شود.

برای رسیدن به وضعیتی که در (۱۰) آمده است، ناگی (2013, p. 141) محدودیت‌های (۱۱) را اعمال می‌کند.

- 11) [contrast] & [about]
[contrast] & [new]

براساس این محدودیت‌ها، [تقابل] در مجاورت مشخصه [دربارگی] یا [نو بودن] قرار می‌گیرد.

با درنظر داشتن این وضعیت می‌توان محدودیت (۱۲) را برای زبان فارسی ارائه داد که به‌طور مستقیم به مشخصه‌ها ارجاع می‌دهد. از شرایط محدودیت‌های تقدم یکی آن است که مبتدا قبل از دیگر موضوع‌ها یا افزوده‌ها قرار گیرد و دیگری آنکه مبتدا قبل از قلمرو

موضوع^۷ها و قبل از قلمرو محمول^۸ قرار گیرد.

12) [about]&[contr] P [arg][adj], [about]&[contr] P D_{ARG} & D_{PRED}

در زبان فارسی موضوع اول یا فاعل می‌تواند محذوف باشد و ویژگی‌های خود را از طریق پسوند همراه فعل نشان دهد. گفتنی است که این ویژگی زبان فارسی در حالتی که فاعل آشکار باشد نیز وجود دارد و پسوند همراه فعل نشان‌دهندهٔ مطابقت است. رضایی و آزادمنش (۱۳۹۳) معتقدند که بنابر بسیاری از توصیف‌های دستور زبان فارسی، فعل با فاعل از نظر شخص و شمار مطابقت دارد. وحیدیان کامیار معتقد است در زبان‌هایی که فعل دارای شناسه است، در مواردی این مطابقت را نمی‌بینیم (۱۳۸۴، ص. ۳۲).

از آنجاکه در زبان فارسی موضوع‌ها پیش از ریشهٔ فعلی قرار می‌گیرند، تقدم فاعل و دیگر موضوع‌ها بر فعل از ویژگی‌هایی است که در ساخت بی‌نشان زبان فارسی وجود دارد. اما در ساخت‌های نشاندار فارسی از قبیل مبتداسازی ضمیرگذار، این موضوع‌های دوم و سوم هستند که دست‌خوش جابه‌جایی می‌شوند و در ارتباط با تقدم یا مجاورت پیش‌فعلی تخطی صورت می‌پذیرد. با این حال، به نظر می‌رسد در زبان فارسی، ترتیب (۱۳) درست باشد.

13) arg₁ arg₂ arg₃ Root

با توجه به آنکه در رویکرد نظری بهیگی عناصر انتزاعی جایگاهی ندارند (Nagy, 2013)، تلقی قرار گرفتن ضمیر انتزاعی در جایگاه موضوع اول براساس رویکرد بهیگی امری غیرممکن است و مناسب‌تر آن است که در زبان فارسی، حضور موضوع اول در جایگاه آغازین و قبل از ریشهٔ فعلی را، چه به‌صورت آشکار و چه به‌صورت ضمیر محذوف، به‌شکل محدودیتی که در (۱۴) آمده است عنوان نمود که قابل نقض نیست.

14) ARG₁ P Root_v

موضوع اول قبل از ریشهٔ فعلی قرار می‌گیرد. هر مشخصه یا واحد مفهومی مربوط به فعل که قبل از موضوع اول بیاید این محدودیت را نقض می‌کند.

به اعتقاد نگارندگان، با این رویکرد، شروط پیشین نیز نقض نمی‌شوند، زیرا وضعیت موضوع اول در ارتباط با دیگر موضوع‌ها، قلمرو اسمی^۹ و قلمرو کاربردشناختی^{۱۰} را مشخص می‌سازند. در واقع، موضوع اول که در جایگاه آغازین قرار گیرد با مشخصه‌ها، واحدهای مفهومی، و ریشه‌هایی خود را ترازمند می‌سازد که قبل از قلمرو محمول قرار

می‌گیرند.

به عقیده ناگی (2013, p. 161)، محدودیتی که باعث مبتداسازی ضمیرگذار می‌شود شرط هم‌جواری هر دو مشخصه دربارگی و نو بودن با واحد مفهومی موضوع است که در (۱۵) آمده است.

(۱۵) [ARG] & D_{PRAG}: قلمرو کاربردشناختی هم‌جوار واحد مفهومی موضوع است. هر عضوی از قلمرو کاربردشناختی که مجاور واحد مفهومی موضوع نباشد از آن تخطی می‌کند. از آنجایی که هم مشخصه دربارگی و هم مشخصه نو بودن پس از مشخصه موضوع می‌آیند و از یک محدودیت فرامرتبه‌تر پیروی می‌کند، بهترین راه حل حذف یکی از شاخص‌های قلمرو کاربردشناختی آن‌هاست.^{۱۱} به منظور جلوگیری از حذف بدون دلیل شاخص، محدودیت وفاداری در (۱۶) مفروض داشته می‌شود.

(۱۶) FAITH (DOMAINMARKER_{PRAG}): نشانگر قلمرو کاربردشناختی نمی‌تواند حذف شود. در تابلو به صورت FAITH_{PRAG} خلاصه شده است.
به طور کلی، می‌توان چنین بیان کرد که ریشه همیشه قبل از مشخصه [arg] و مشخصه‌های گفتمانی مربوطه می‌آید. می‌توان این شرط را در فرامرتبه قرار داد، زیرا چنین اصلی در مورد ساخت‌های اسمی عادی که تفکیک نمی‌شوند صحت دارد.

(۱۷) ROOT P [ARG] > ROOT P D_{PRAG}

محدودیت‌های مرتبه‌بندی کلی وظیفه جابه‌جایی عنصر موردنظر به جایگاه مبتداسازی ضمیرگذار را دارند. به دلیل آنکه این عنصر از مشخصه موضوع خود جدا شده است، به عنوان عنصری عمل می‌کند که با ریشه فعلی یا دیگر موضوع‌ها ارتباطی ندارد؛ در نتیجه، جایگاهی به آن اعطا می‌شود که از محدودیت‌های ترتیب کلمات به طور حداقل تخطی می‌کند، یعنی به جایگاه حاشیه‌ای خارج از قلمرو بند می‌رود. محدودیتی که تضمین می‌کند این جایگاه، جایگاه حاشیه‌ای چپ^{۱۲} خواهد بود مربوط به مشخصه نو بودن می‌شود؛ آنگونه که در (۱۸) و (۱۹) آمده است. نگارندگان خاطر نشان می‌سازند که به پیروی از ناگی (2013, p. 162)، تحت شرایط عادی واحد مفهومی نو بودن هرگز به طور مستقیم هم‌جوار ریشه قرار نمی‌گیرد، به‌رحال در حالت مبتداسازی ضمیرگذار از آنجایی که واحد مفهومی موضوع از ریشه جداست، این محدودیت تأمین می‌شود (رجوع کنید به (۲۰)). بدین ترتیب، ارتباط ریشه

با مشخصه [new]، عنصر چپ‌چین‌شده را در جایگاه آغازین بند قرار می‌دهد.
 (۱۸) [NEW] P D_{PRED}: واحد مفهومی [new] نخستین عنصر در قلمرو محمول است.
 هر عضوی از D_{PRED} که قبل از [new] بیاید از این محدودیت تخطی می‌کند.
 (۱۹) [NEW] & ROOT: واحد مفهومی نو بودن باید هم‌جوار ریشه باشد.
 (۲۰) ROOT[new] ... [arg][about]
 از سوی دیگر، تقدم قلمرو اسمی بر قلمرو کاربردشناختی محدودیتی است که در فرامرتبه قرار می‌گیرد.

(۲۱) D_{NOM} P D_{PRAG}: قلمرو اسمی قبل از قلمرو کاربردشناختی قرار می‌گیرد. هر عضوی از قلمرو کاربردشناختی که قبل از اعضای قلمرو اسمی بیاید این شرط را نقض می‌کند.
 با توجه به تشریح ترتیب پایه کلمات در فارسی و جنبه‌های مبتدایبودگی در بخش‌های قبلی، ویژگی‌های اصلی مبتداسازی فارسی که به آن‌ها می‌پردازیم از این قرار هستند: (۱) به زبان بهینگی و به‌شکل مشخصه‌ها می‌توان فاعل را موضوع اول قلمداد کرد که در این صورت قبل از دیگر موضوع‌ها و پیش از قلمرو محمول نیز قرار می‌گیرد، بنابراین محدودیت‌های فاعل بر محدودیت‌های مبتدا برتری دارند؛ (۲) قبل از فاعل، مبتدا می‌آید که بدین معناست که نه مشخصه مبتدا و نه مشخصه فاعل هیچ‌کدام تجزیه نمی‌شوند، بنابراین، محدودیت وفاداری مربوطه در فرامرتبه قرار می‌گیرد.

به‌منظور صرفه‌جویی در ارزیابی، چنین تلقی می‌شود که درج عناصر غیردرون‌دادی هرگز نمی‌تواند شکل بگیرد؛ هر عنصر واژگانی که در برون‌داد تظاهر می‌یابد باید انعکاس حداقل یک واحد مفهومی موجود در درون‌داد باشد (Nagy, 2012). به‌دلیل سهولت و شفافیت، بندها براساس شکل واقعی برون‌دادشان همراه با شاخص‌هایی که نمایشگر واحدهای مفهومی نقشی هستند، نمایش داده می‌شوند. در ادامه به بررسی ساخت مبتداسازی ضمیرگذار مفعول مستقیم می‌پردازیم. به مثال (۲۲) توجه کنید.

(۲۲) ساسان: دیشب برنامه موسیقی سنتی داشتیم. همه چی خوب بود تا اینکه مهران بدون اجازه سه تار و رداشت و از دستش افتاد. سه تار، مهران شکستش [...]

اگر آخرین جمله از ریزگفتمان (۲۲) را در نظر بگیریم، یک ساخت مبتداسازی ضمیرگذار شکل گرفته است یعنی سه تار، مهران، شکستش. آنچه مبتدا بودن سه تار را نشان می‌دهد، جایگاهی

است که در آغاز بند اشغال کرده است. گذشته از این ویژگی، به دلیل آنکه قبلاً در بافت گفتمان ذکر شده است دارای مشخصه [دربارگی] است. از سویی نیز به دلیل قرار گرفتن در مرکز بحث به عنوان مبتدا و تغییر مبتدا از *مهران* به *سه تار*، مشخصه [نو بودن] را کسب می‌کند. در حالت مبتداسازی ضمیرگذار زبان فارسی، مشخصه‌های [موضوع] و [دربارگی] همراه ضمیر بازیاقتی می‌آیند و مشخصه‌های [نو بودن] و [تقابل] همراه عنصر مبتداسازده قرار می‌گیرند. با چنین توضیحی، اجازه دهید که تحلیل بهیگی ساخت موردنظر را ارزیابی کنیم.

گزینه‌ها:

- Setar-o_{new}, Mehran_{arg1} šekæst-eš_{arg2,about}.
- Mehran_{arg1} šekæst setar-o_{arg2, new, about}.
- Mehran_{arg1} setar-o_{new, about} šekæst-eš_{arg2}.
- Setar-o_{about} šekæst -eš_{arg2 new}, Mehran_{arg1}.
- šekæst-eš_{arg2, new} setar-o_{about} Mehran.

	D _{NOM} p D _{PRAG}	D _{PRAG} A [ARG]	FAITH _{PRAG}	ROOT p [ARG, PRAG]	ARG ₁ p ROOT _v	D _{ARG} p ROOT _v	ARG ₁ p D _{ARG}	[NEW] A ROOT	ARG ₂ p D _{ARG}	[NEW] p D _{PRD}
a.			*		*	*			*	
b.			*			*!		*	*	*
c.	*!	*	*	*		*			*	
d.	*!		*		*		*	**		
e.		*!	*	*	*	*	*	*		

تابلو ۱: مبتداسازی ضمیرگذار موضوع (مفعول مستقیم) در فارسی؛ مشخصه‌های عبارت

چپ‌چین‌شده: [نو بودن]، [دربارگی]

Table 1: Persian argument (Direct Object) left dislocation; features of the dislocated phrase: [new], [aboutness]

گزینه a. به عنوان گزینه بهینه انتخاب می‌شود. در گزینه b. ریشه فعلی قبل از قلمرو موضوع ظاهر شده است که تخطی از محدودیت قلمرو موضوع بر ریشه فعلی رخ داده است. از سوی دیگر، در این گزینه محدودیت تقدم مشخصه [نو بودن] بر قلمرو محمول نقض شده است.

گزینه‌های c. و d. از محدودیت تقدم قلمرو اسمی بر قلمرو کاربردشناختی تخطی شده است که تخطی مهلك محسوب می‌شود زیرا همان‌طور که پیش‌تر آمد، قلمرو کاربردشناختی به دنبال قلمرو اسمی می‌آید و بنابراین تظاهر هر عضوی از قلمرو کاربردشناختی قبل از قلمرو اسمی تخطی محسوب می‌شود و از آنجاکه این محدودیت در فرامرتبه قرار می‌گیرد تخطی از آن تخطی مهلك تلقی می‌شود. در گزینه c. مشخصه [موضوع] همراه ضمیر بازیافتی e- آمده است و مشخصه‌های کاربردشناختی [نو بودن] و [دربارگی] با عنصر میتداشده تظاهر یافته‌اند که این وضعیت، تخطی از محدودیت مجاورت قلمرو کاربردشناختی با مشخصه [موضوع] تلقی می‌شود. در همین گزینه، تخطی از محدودیت تقدم ریشه بر مشخصه‌های موضوع و کاربردشناختی نیز صورت پذیرفته است. این محدودیت در گزینه e. نیز نقض شده است. در گزینه e. از محدودیت مجاورت قلمرو کاربردشناختی با مشخصه [موضوع] تخطی شده است که به دلیل عدم قرار گرفتن مشخصه [موضوع] در مجاورت مشخصه [دربارگی] که حاوی شاخص قلمرو کاربردشناختی است، رخ می‌دهد. در این گزینه، محدودیت تقدم قلمرو موضوع بر ریشه فعلی نیز نقض شده است. این گزینه دارای بیشترین تخطی از محدودیت‌هاست.

اکنون به شرایطی می‌پردازیم که عنصر مبتداسازی شده حاوی مشخصه‌های [نو بودن]، [دربارگی] و [تقابل] باشد. در واقع، مبتداسازی ضمیرگذار تقابلی مفعول مستقیم رخ می‌دهد که نشان از اهمیت مشخصه [تقابل] در این ساخت دارد. برای پرداختن به چنین ساختی، اجازه دهید که ریزگفتمان بالا را با جملات زیر ادامه دهیم.

۲۳) ساسان: [...]

دانیال: ساسان گفتی مهران چی شکست؟ تارُ یا سه تارُ؟

ساسان: سه تارُ مهران شکستش.

در بخش آخر ریزگفتمان بالا پاسخ‌دهنده یعنی ساسان، سازه سه تار را در تقابل با تار قرار داده است و بنابراین تظاهر این سازه به‌عنوان مبتدا با ویژگی تقابلی همراه می‌شود.

گزینه‌ها:

- Setar-o_{new, contrast}, Mehran_{arg1} šekæst-eš_{arg2, about}
- Setar-o_{new, arg2}, Mehran_{arg1} šekæst-eš_{about, contrast}
- Mehran_{arg1} setar-o_{new, contrast} šekæst.
- Star-o_{new}, šekæst- eš_{arg2, about, contrast} Mehran_{arg1}.
- šekæst Mehran setar-o_{arg2, about}.

	D _{NOM p} D _{PRAG}	D _{PRAG} A [ARG]	FAITH _{PRAG}	[CONTR] p D _{PRED}	[CONTR] A [PRAG]	ROOT p [ARG, PRAG]	ARG _{1 p} ROOT _v	D _{ARG p} ROOT _v	ARG _{1 p} D _{ARG}	NEW p D _{PRED}	[CONTR] A [ABOUT]
a.			*						*		**
b.		*!	*	*					*		
c.	*!	*	*			*					*
d.			*	*!			**		**		
e.			*!*	*	*		*	**		*	*

تابلو ۲: مبتداسازی ضمیرگذار موضوع (مفعول مستقیم) در فارسی؛ مشخصه‌های عبارت

چپ‌چین‌شده: [نو بودن]، [دربارگی] و [تقابل]

Table 2: Persian argument (Direct Object) left dislocation; features of the dislocated phrase: [new], [aboutness], [contrast]

براساس ارزیابی ساخت‌ها، حذف مشخصه [دربارگی] در گزینه c. و حذف مشخصه‌های [نو بودن] و [تقابل] در گزینه e. محدودیت وفاداری را در این گزینه‌ها نقض می‌کند که تخطی مهلك محسوب می‌شود. در گزینه c. از محدودیت تقدم قلمرو اسمی بر قلمرو کاربردشناختی تخطی صورت گرفته است که تخطی مهلك است. در این گزینه، محدودیت‌های مجاورت قلمرو کاربردشناختی با مشخصه [موضوع] و مجاورت مشخصه‌های [دربارگی] و [تقابل] نیز نقض شده است. در گزینه b. نیز از محدودیت D_{PRAG} A [ARG] تخطی صورت پذیرفته است که تخطی مهلك تلقی می‌شود. محدودیت‌های تقدم مشخصه [تقابل] بر قلمرو محمول و نیز تقدم موضوع ۱ بر ریشه فعلی و تقدم موضوع ۱ بر قلمرو موضوع نقض شده‌اند. بیشترین تعداد تخطی از محدودیت‌ها در گزینه e. رخ داده است.

اکنون به نمونه‌هایی از این ساخت می‌پردازیم که در آن موضوع ۱ یعنی فاعل به صورت غیرضمیری حضور ندارد. از این طریق مشخص خواهد شد که چه تفاوت‌هایی در شکل‌گیری محدودیت‌ها و تجزیه و تحلیل ساخت‌ها وجود دارد. به مثال (۲۴) توجه کنید.

(۲۴) الف. آوا داستان خوند.

ب. داستان، آوا خوندش.

پ. [من] داستان خوندم.

ت. داستان، خوندمش.

همان‌طور که در مثال‌های بالا مشخص است، مفعول مستقیم *داستان* از جایگاه اصلی خود که در ساخت فارسی جایگاه پیش فعلی است به آغاز بند پیشایند شده است و ضمیر بازیافتی به صورت ضمیر واژه‌بستی متناظر آن یعنی *ش* همراه فعل اصلی خواند بروز یافته است. تفاوت (۲۴ب) و (۲۴ت) به لحاظ ساختی صرفاً در تظاهر ضمیر فاعلی در اولی و عدم تظاهر آن در دومی است. با این توضیح، اجازه دهید به تحلیل بهیگی جمله (۲۴) بپردازیم که فاقد فاعل غیرضمیری است.

گزینه‌ها:

- Dastan-o_{new}, xund-æm-eš_{arg2,about}.
- Dastan-o_{new}, xund-æm-eš_{arg2,about} mæn_{arg1}.
- Dastan-o_{new}, mæn_{arg1} xund-æm-eš_{arg2,about}
- mæn_{arg1} Dastan-o_{new, about} xund-æm-eš_{arg2}.

	D _{NOM} p D _{PRAG}	D _{PRAG} A [ARG]	FAITH _{PRAG}	ROOT p [ARG, PRAG]	ARG ₁ p ROOT _v	D _{ARG} p ROOT _v	ARG ₁ p D _{ARG}	[NEW] A ROOT	ARG ₂ p D _{ARG}	[NEW] p D _{PRED}
a.			*			*			*	
b.			*		*!	*	*		*	
c.			*			*			*	
d.	*!	*	*	*		*			*	

تابلو ۳ مبتداسازی ضمیرگذار موضوع (مفعول مستقیم) در فارسی؛ مشخصه‌های عبارت

چپ‌چین‌شده: [نو بودن]، [دربارگی]

Table 3: Persian argument (Direct Object) left dislocation; features of the dislocated phrase: [new], [aboutness]

گزینه a. به‌عنوان گزینه بهینه انتخاب می‌شود. همان‌طور که در تابلو (۳) مشاهده می‌شود،

گزینه c. در تخطی از محدودیت‌ها مشابه گزینه a. عمل می‌کند. در واقع، ضمیرانداز بودن زبان فارسی این امکان را فراهم می‌آورد که ضمیر فاعلی چه به صورت آشکار و چه به صورت محذوف، در برخورد با محدودیت‌های اعمال‌شده به یک صورت عمل کند. لازم به ذکر است که جایگاه پیش‌فرض فاعل در این موارد بر تخطی از محدودیت‌ها تأثیرگذار است. در گزینه b. ریشه فعلی قبل از موضوع ۱ ظاهر شده است که تخطی از محدودیت تقدم موضوع ۱ بر ریشه فعلی رخ داده است. در گزینه d. از محدودیت تقدم قلمرو اسمی بر قلمرو کاربردشناختی تخطی شده است که تخطی مهلك محسوب می‌شود. در این گزینه، مشخصه‌های کاربردشناختی [نو بودن] و [دربارگی] با عنصر مبتداسازده تظاهر یافته‌اند که این وضعیت، تخطی از محدودیت مجاورت قلمرو کاربردشناختی با مشخصه [موضوع] تلقی می‌شود. در همین گزینه، تخطی از محدودیت تقدم ریشه بر مشخصه‌های موضوع و کاربردشناختی نیز صورت پذیرفته است. همان‌طور که مشخص شد، در این تابلو دو گزینه بهینه وجود دارد، یعنی a. و c. بنابراین، حضور یا عدم حضور ضمیر فاعلی در تجزیه و تحلیل تابلوها تأثیری ندارد، اما اگر موضوع ۱ به صورت غیرضمیری بیاید جایگاه آن در اقناع یا تخطی از محدودیت‌ها تأثیرگذار است.

به‌عنوان نمونه‌ای دیگر به تحلیل ساختی می‌پردازیم که مفعول مستقیم در کنار مفعول غیرمستقیم/ مفعول حرف اضافه قرار می‌گیرد. به مثال (۲۵) توجه کنید.

۲۵) الف. با پیچ‌گوشتی چکار کردی؟

ب. پیچ‌گوشتی باهاس درُ باز کردم.

گزینه‌ها:

- Pičgušti-o_{new}, ba(ha)-š_{arg3, about} dær-o_{arg2} baz kærd-æm.
- Pičgušti-o_{new}, baz kærd-æm dær-o_{arg2} ba(ha)-š_{arg3, about}.
- Dær-o, baz- eš_{arg2}, kærd-æm ba pičgušti_{arg3, about}.
- ba Pičgušti_{adj}, dær-o_{arg2} baz kærd-æm.
- Dær-o_{about}, ba pičgušti_{arg3} baz-eš_{arg2} kærd-æm.

	D _{NOM} p D _{PRAG}	D _{PRAG} A [ARG]	FAITH _{PRAG}	ROOT p [ARG, PRAG]	ARG ₁ p ROOT _v	D _{ARG} p ROOT _v	ARG ₁ p D _{ARG}	[NEW] A ROOT	ARG ₂ p D _{ARG}	ARG ₃ p D _{ARG}	[NEW] p D _{PRED}
a.			*						*	*	
b.			*			**!			*	*	
c.			*!	*!		*		*		*	*!
d.		*!	*!	*					*	*	
e.	*!	*!	*	*!					*	*	

تابلو ۴: مبتداسازی ضمیرگذار موضوع (مفعول مستقیم و مفعول حرف اضافه) در فارسی

Table 4: Persian argument (Direct Object and Object of Preposition) left dislocation

تحلیل تابلو (۴) را می‌توان این‌گونه به‌دست داد. در گزینه b. تقدم قلمرو موضوع بر ریشه فعلی دو بار نقض شده است و از آنجاکه در زبان فارسی ریشه فعلی جایگاه پایانی را اشغال می‌کند، تقدم آن بر قلمرو موضوع تخطی مهلك تلقی می‌شوند. حذف مشخصه‌های [دربارگی] و [موضوع] در گزینه d. و حمل مشخصه [دربارگی] روی موضوع دوم یعنی در در گزینه e. محدودیت وفاداری را نقض می‌کند. تخطی از محدودیت وفاداری به دلیل عدم انطباق مشخصه‌ها و واحدهای مفهومی برون‌داد با درون‌داد، تخطی مهلك تلقی می‌شود. محدودیت‌های تقدم و مجاورت قادر هستند جایگاه دقیق مبتدا را مشخص کنند؛ مبتدا نه می‌تواند در جایگاه اصلی خود بماند مانند e. و نه می‌تواند به‌شکل افزوده بیاید مانند d. زیرا مبتداسازی ضمیرگذار ایجاد نمی‌شود، بلکه به دلیل همراهی حرف اضافه با مفعول نوعی پیش‌سازندسازی صورت پذیرفته است. در گزینه c. هم از محدودیت وفاداری تخطی شده است، زیرا مشخصه [نو بودن] حذف شده و درواقع مبتداسازی واقع نشده است. به بیان فنی، موضوع دوم یعنی در در جایگاه اصلی خود آمده است و سازه مفعول حرف اضافه که باید مبتداسازی شود به جایگاه پس‌اریشه‌ای انتقال یافته است و در نتیجه با نوعی پس‌سازندسازی همراه شده است. بنابراین، جمله c. حذف می‌شود، زیرا مبتدا در جایگاه پس‌اریشه‌ای یعنی پس از فعل قرار گرفته است و این با ماهیت مبتداسازی زبان فارسی مغایرت دارد. ازسوی دیگر، این سازه در جایگاه مبتداسازی قرار ندارد و درواقع همراه شدن مشخصه

مبتدا با سازه پیچ‌گوشتی در این جایگاه با ساخت زبان فارسی مطابقت ندارد، زیرا همراه با حرف اضافه با ظاهر شده است که می‌تواند نشانه افزوده بودن این سازه باشد. آن‌گونه که در تابلو (۴) مشاهده می‌شود، محدودیت ARG1 P Root و محدودیت ARG1 P D_{ARG} در هیچ گزینه‌ای نقض نشده است. دلیل این امر در این نکته نهفته است که به دلیل ضمیرانداز بودن زبان فارسی، هنگامی که فاعل به شکل ضمیری بیاید می‌تواند محذوف باشد. این وضعیت در مورد تمام اشخاص و در هر دو صورت مفرد و جمع صدق می‌کند. بنابراین، در چنین مواقعی با دو حالت روبه‌رو می‌شویم. یا می‌توان ضمیر فاعلی محذوف را در برون‌داد نشان نداد که در آن صورت، مانند مثال بالا لحاظ کردن این دو محدودیت که در تابلو هاشور خورده‌اند حشو است، زیرا تأثیری در ارزیابی بهینگی گزینه‌ها ندارند؛ یا می‌توان ضمیر محذوف را به صورت یک واحد مفهومی که نشان‌دهنده موضوع اول باشد نشان داد که در آن صورت مشابه وضعیتی با آن برخورد می‌شود که یک فاعل غیرضمیری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و در نتیجه لحاظ کردن این دو محدودیت در برآورد گزینه بهینه نقش اساسی ایفا می‌کند، زیرا همان‌طور که قبلاً تشریح شد، تقدم فاعل بر دیگر موضوع‌ها و بر ریشه، محدودیتی است که در زبان فارسی قابل‌نقض نیست. با وجود این، به نظر می‌رسد بهتر است به دلیل تحلیل مطلوب‌تر از آوردن واحدهای مفهومی و محدودیت‌هایی که باعث پیچیدگی بیشتر ساخت می‌شود پرهیز شود.

اجازه دهید به عنوان آخرین نمونه، بررسی کنیم که آیا در ساخت مبتداسازی ضمیرگذار مفعول مستقیم که فعل مرکب وجود دارد ضمیر واژه‌بستی تمایل دارد میزبانش عنصر فعلی باشد یا عنصر غیرفعلی. راسخ مهند (۱۳۸۹، ص. ۸۱) به نقل از زوئیکی و پولوم^{۶۳} (1983) عنوان می‌کند که آزادی عمل بیشتر در انتخاب میزبان از ویژگی‌های واژه‌بست‌هاست. اگر واژه‌بست‌ها دستوری شده و به نشانه مطابقت تبدیل شوند، از نظر انتخاب میزبان محدودتر می‌شوند. به مثال زیر توجه کنید.

۲۶ الف. من بچه را گاز گرفتمش.

ب. من بچه را گازش گرفتم. راسخ مهند (۱۳۸۹، ص. ۸۱)

ج. بچه رُ من گازش گرفتم.^{۶۴}

با توجه به جمله (ج)، مفعول مستقیم بچه از جایگاه اصلی خود که جایگاه پیش فعلی

است به آغاز بند پیشایند شده است و ضمیر بازیافتی به صورت ضمیر واژه‌بستی متناظر آن یعنی ش همراه جزء غیر فعلی گاز در فعل مرکب گاز گرفتن بروز یافته است.
گزینه‌ها:

- $b\check{a}c\check{a}-ro_{new}, m\check{a}n_{arg1} gaz-e\check{s}_{arg2, about} gereft-\check{a}m.$
- $b\check{a}c\check{a}-ro_{new}, m\check{a}n_{arg1} gaz gereft-\check{a}m-e\check{s}_{arg2, about}.$
- $m\check{a}n_{arg1} b\check{a}c\check{a}-ro_{new, about} gaz-e\check{s}_{arg2} gereft-\check{a}m.$
- $b\check{a}c\check{a}-ro_{new}, gaz gereft-\check{a}m-e\check{s}_{arg2, about} m\check{a}n_{arg1}.$
- $gaz-e\check{s}_{arg2, about} gereft-\check{a}m b\check{a}c\check{a}-ro.$

	D _{NOM} p D _{PRAG}	D _{PRAG} A [ARG]	FAITH _{PRAG}	ROOT p [ARG, PRAG]	ARG ₁ p ROOT _V	D _{ARG} p ROOT _V	ARG ₁ p D _{ARG}	[NEW] A ROOT	ARG ₂ p D _{ARG}	[NEW] p D _{PRED}
☐ a.			*			*			*	
b.			*			*!			*!	
c.	*!	*!	*	*		*			*	
d.			*		*!	*!	**		*!	
e.	**!		*!	**		*		*	*	**

تابلو ۵: مبتداسازی ضمیرگذار موضوع (مفعول مستقیم): بررسی میزبان ضمیر واژه‌بستی

Table 5: Persian argument (Direct Object) left dislocation; the host of the clitic pronoun

گزینه a. به عنوان گزینه بهینه انتخاب می‌شود. در گزینه e. محدودیت وفاداری نقض شده است که به دلیل حذف مشخصه [new] تخطی مهلك محسوب می‌شود. در این گزینه محدودیت تقدم قلمرو اسمی بر قلمرو کاربردشناختی نیز نقض شده است، به دلیل آنکه سازه‌ای که باید مبتداسازی شود یعنی بچه، دچار فرایند خروج شده است و در انتهای بند قرار گرفته است. تفاوت گزینه‌های b. و d. در تفاوت جایگاه موضوع ۱ است که در گزینه d. منجر به تخطی از محدودیت تقدم فاعل بر ریشه فعلی شده است و تخطی مهلك محسوب می‌شود. از سوی دیگر، تفاوت این دو گزینه با دیگر گزینه‌ها مربوط به ضمیمه شدن ضمیر واژه‌بستی به عنصر فعلی در این دو

گزینه و پیوستن همان ضمیر به عنصر غیرفعلی در دیگر گزینه‌هاست. با توجه به تابلو می‌توان نتیجه گرفت که پیوستن ضمیر واژه‌بستی به عنصر فعلی باعث می‌شود نقض محدودیت‌های تقدم قلمرو موضوع بر ریشه فعلی و نیز تقدم موضوع ۲ بر قلمرو موضوع تخطی مهلك محسوب شوند. از آنجاکه در زبان فارسی قلمرو موضوع قبل از ریشه فعلی قرار می‌گیرد بروز موضوع ۲ پس از ریشه فعلی تخطی مهلك تلقی می‌شود. در دیگر گزینه‌ها که ضمیر بازیافتی به عنصر غیرفعلی پی‌بست شده است تخطی از محدودیت‌های ذکرشده از نوع مهلك نیست. بنابراین، پیوستن ضمیر واژه‌بستی به عنصر فعلی یا عنصر غیرفعلی در فعل‌های مرکب زبان فارسی در ساخت مبتداسازی ضمیرگذار مفعول مستقیم تفاوت ایجاد می‌کند و می‌توان چنین برداشت کرد که ضمیر بازیافتی تمایل دارد که به عنصر غیرفعلی اضافه شود، زیرا از محدودیت‌های کم‌تری تخطی می‌کند، نوع تخطی لزوماً مهلك نیست، و بسامد کاربرد این حالت نیز بیشتر است. در گزینه C، مبتداسازی صورت نگرفته است، زیرا سازه موردنظر به ابتدای بند پیشانید نشده است و از سوی دیگر محدودیت‌های اصلی تقدم قلمرو اسمی بر قلمرو کاربردشناختی و مجاورت قلمرو کاربردشناختی با مشخصه [arg] به دلیل عدم انطباق مشخصه‌های درون‌داد با مشخصه‌های برون‌داد نقض شده‌اند که تخطی مهلك صورت گرفته است.

نتیجه بسیار مهم حاصل از تجزیه و تحلیل مبتداسازی ضمیرگذار آن است که در زبان فارسی این امکان وجود ندارد که هم مفعول مستقیم و هم مفعول حرف‌اضافه هر دو مبتداسازی شوند. با توجه به آنکه این وضعیت در مورد هر ساختی که چنین ویژگی‌هایی را داشته باشد قابل‌تعمیم است، تحلیل ساخت‌های مشابه نتایجی یکسانی به دست می‌دهد. بنابراین، می‌توان بیان داشت که نتایج کلی حاصل از این پژوهش قابلیت تعمیم به دیگر ساخت‌های مبتداسازی ضمیرگذار خواهد بود.

به‌طور خلاصه می‌توان چنین نتیجه گرفت که ارائه محدودیت‌های مربوطه براساس حضور مشخصه‌های گفتمانی [نو بودن] و [دربارگی] یا مشخصه‌های [نو بودن]، [دربارگی] و [تقابل]، منجر به شکل‌گیری مبتداسازی ضمیرگذار مفعول مستقیم در زبان فارسی می‌شود. دلیل قابل‌پذیرش نبودن ساخت‌های حذف‌شده در هر تابلو، میزان تخطی آن‌ها از محدودیت‌های ارائه‌شده در همان تابلوست. رد شدن یک گزینه با تعداد تخطی‌های صورت‌پذیرفته ارتباط دارد. هرچه تعداد تخطی‌ها بیشتر باشد، میزان پذیرش آن ساخت کم‌تر است؛ اگرچه بروز تخطی مهلك

باعث ایجاد ساخت‌های غیر دستوری می‌شود، اما باید خاطر نشان ساخت که در ساخت موردنظر، تخطی از محدودیت‌های مربوط به مشخصه‌ها و واحدهای مفهومی صورت پذیرفته است. به بیان دیگر، بروز تخطی مهلك در این نوع ساخت‌ها به معنی غیر دستوری بودن کل ساخت نیست، بلکه نقض محدودیت‌های مرتبط با عناصر سازنده آن‌ها مدنظر است.

۵. نتیجه

بر اساس نمونه‌هایی نشان داده شد که یک نظام ترازمند مبتنی بر ترتیب خطی سازه‌ها قادر به انگاره‌سازی ترتیب پایه کلمات و نیز ترتیب کاربردشناختی - محور واژه‌ها در زبان فارسی است. علاوه بر این، توازن بین وزن کاربردشناختی و پیچیدگی ساخت مشخصه‌ای به وجود آمده است. در زبان فارسی که در آن مبتداسازی یک ساخت نشاندار است، علاوه بر مشخصه نحوی [موضوع] و مشخصه کاربردشناختی [دربارگی]، وجود عنصر درون‌داد اضافی از قبیل [تقابل] یا [نو بودن] باعث ایجاد محدودیت‌ها می‌شوند. با تشریح تابلوها می‌توان حضور یا عدم حضور مشخصه‌های گفتمانی مبتدا را تبیین کرد. با استفاده از محدوده بیشتری از مشخصه‌های گفتمان - محور یا واحدهای مفهومی در تجزیه و تحلیل، نتایج قابل‌قبولی در ارتباط با ساخت‌های مبتداسازی به دست می‌آید. کاربرد واحدهای مفهومی و مشخصه‌ها از یک سو، و محدودیت‌های مبتنی بر آن‌ها از سوی دیگر باعث می‌شود که نظریه بهیجی کارایی لازم در تبیین ساخت مبتداسازی ضمیرگذار فارسی را داشته باشد. تجزیه و تحلیل تابلوها بر اساس اقتناع یا تخطی از محدودیت‌ها و به‌ویژه محدودیت‌های فرامرتبه، و تعیین گزینه بهینه، پرداختن به ساخت‌های نشاندار زبان فارسی را تسهیل می‌سازد. در حالتی که میزبان ضمیر بازیافتی می‌تواند هم عنصر فعلی و هم عنصر غیرفعلی فعل‌های مرکب باشد، ساختی که طی آن ضمیر واژه‌بستی به عنصر غیرفعلی پی‌بست می‌شود بسامد کاربرد بیشتری دارد و محدودیت‌های کمتری را نقض می‌کند. بنابراین، در فرایند مبتداسازی ضمیرگذار ضمیر بازیافتی تمایل دارد پس از عنصر غیرفعلی و قبل از عنصر فعلی قرار گیرد. با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان برخی تعاریف مربوط به تخطی از محدودیت‌ها و غیر دستوری بودن ساخت‌ها را اصلاح کرد. برای مثال، در نظریه بهیجی بروز تخطی مهلك به معنای غیر دستوری بودن است، اما بر اساس این پژوهش، در مبتداسازی ضمیرگذار مفعول مستقیم فارسی، بروز تخطی مهلك الزاماً با غیر دستوری بودن برابر نیست.

۶. پی نوشتها

1. topic
2. clause-initial elements
3. input
4. conceptual units
5. Vocabulary insertion
6. focus
7. Ross
8. Lambrecht
9. Information Structure
10. presuppositional argument
11. aboutness
12. noncanonical (marked)
13. canonical(unmarked)
14. discourse-new referents
15. Adele Goldberg
16. detachment construction
17. adjunct
18. Predicate-argument structure
19. extra-clausal
20. possible alternative intra-clausal position
21. pronominal co-indexation
22. special prosody
23. foregrounding
24. Balanced Information Distribution
25. non-prominent topics
26. contrastive
27. partitive
28. Nagy
29. Contrast
30. Molnár
31. focussing
32. continuity scale
33. Unstressed/ clitic pronoun
34. Stressed/ independent pronoun
35. Y-movement
36. Prince & Smolensky
37. Constraint
38. ranking
39. Universal set of constraints

40. output
41. Generator
42. Evaluator
43. Fatal violation
44. Faithfulness constraints
45. Markedness constraints
46. Alignment Syntax
47. alignment constraints
48. phrase
49. precedence constraints
50. adjacency constraints
51. Newson
52. Newson & Maunula
53. roots
54. features
55. newness
56. newness
57. Argument domain
58. Predicate domain
59. Nominal domain
60. Pragmatic domain

۶۱. از آنجاکه در نظام پیش‌رو حذف واحدهای مفهومی درون‌داد امکان‌پذیر نیست، تضاد بین مشخصه‌های نو بودن و دربارگی از طریق حذف یکی از واحدهای مفهومی حل نمی‌شود.

62. left peripheral position
63. Zwicky & Pullum

۶۴. این جمله مبتداسازی ضمیرگذار است که توسط نگارندگان اضافه شده است.

۷. منابع

- دبیرمقدم، م. (۱۳۸۴). *پژوهش‌های زبان‌شناختی فارسی*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- راسخ مهند، م. (۱۳۸۴). بررسی تعامل نحو و واج‌شناسی در ساخت اطلاعی فارسی. *مجله زبان‌شناسی*، ۲۰ (۱)، ۱۴۳-۱۶۶.
- راسخ مهند، م. (۱۳۸۷). نقش ساخت اطلاعی در ترجمه. *مجله پژوهش علوم انسانی*، ۹ (۲۴)، ۱-۱۷.
- راسخ مهند، م. (۱۳۸۹). واژه‌بست‌های فارسی در کنار فعل. *پژوهش‌های زبان‌شناسی*، ۲،

۸۵-۷۵

- رضایی، و. و آزادمنش، م. (۱۳۹۳). بررسی کارایی رویکردهای کمینگی و بهینگی در تبیین مطابقه فعل و فاعل در زبان فارسی. *جستارهای زبانی*، ۳ (۱۹)، ۸۰-۵۵.
- عزیزیان، ی. (۱۳۹۴). *تحلیل و بررسی مبتداسازی، اسنادی‌سازی و شبه‌اسنادی‌سازی در زبان فارسی از منظر دستور ساختاری*. پایان‌نامه دکتري زبان‌شناسی همگانی. دانشگاه تربیت مدرس.
- علی‌نژاد، ب. و اصلانی، م.ر. (۱۳۸۸). سیر تحول واجی حذف از زبان فارسی باستان تا فارسی نو. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*، ۱، ۱۵۸-۱۴۳.
- وحیدیان کامیار، ت. (۱۳۸۴). مطابقت فعل با فاعل، متمم، و اسم در حالت ملکی. *نامه فرهنگستان*، ۱ (۲۵)، ۴۱-۳۲.

References

- Alinejad, B & Aslani, M. R. (2009). The evolution of the phonological process of omission from old Persian to new Persian; an optimality theory approach. *The Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 1, 143-158. [In Persian].
- Azizian, Y. (2015). *Analyzing and Describing Topicalization, Cleft, and Pseudo-cleft in Persian from the Viewpoint of Construction Grammar*. PhD Dissertation, Tarbiyat Modares University, Tehran. [In Persian].
- Choi, H-W. (2001). Binding and discourse prominence: Reconstruction in "Focus" scrambling. In Geraldine Legendre, Jane Grimshaw and Sten Vikner (eds.). *Optimality theoretic Syntax*, Cambridge, Mass.: MIT Press. 143-170.
- Dabir-Moghaddam, M. (2005). *Studies in Persian Linguistics*. Tehran: Markaz –e Nashr [In Persian].
- Doherty, M. (2005). Topic-worthiness in German and English. *Linguistic*, 43, 181-206.
- É. Kiss, K. (2002). *The syntax of Hungarian*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Kager, R. (1999). *Optimality theory*. Cambridge University Press.
- Lambrecht, K. (1994). *Information structure and sentence form: Topic, focus, and the mental representation of discourse referents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lambrecht, K. (2001): Dislocation. In: Martin Haspelmath et al. (eds.). *Language Typology and Language Universals. An International Handbook*, Vol. 2. Berlin: de Gruyter. 1050-1078.
- Molnár, V. (1998). Topic in focus. On the Syntax, Phonology, Semantics and Pragmatics of the so-called “Contrastive Topic” in Hungarian and German. *Acta Linguistica Hungarica*, 45 (1-2), 89-166.
- Nagy, G. (2008). Left dislocation in alignment syntax. In *Proceedings of the 16th International Postgraduate Conference in Linguistics* (pp. 81-94).
- Nagy, G. (2012). Degrees of topicality in alignment syntax. *The Even Yearbook 10* (2012), Department of English Linguistics, Eötvös Loránd University, Budapest ISSN 2061490X, <http://seas3.elte.hu/delg/publications/even>.
- Nagy, G. (2013). *Left Dislocation in Optimality Theory*. PhD. Dissertation, Department of English Linguistics, Eötvös Loránd University, Budapest.
- Newson, Mark. (2004). Deforestation in syntax. *The Even Yearbook 6* (pp.135-148). <http://seas3.elte.hu/delg/publications/even>
- Newson, M. & Maunula, Vili. (2006). Word order in Finnish: whose side is the focus on? *The Even Yearbook 7* (pp. 1-35). http://seas3.elte.hu/delg_publications/even/2008.html
- Newson, M. (2010). Syntax first, words after: a possible consequence of doing alignment syntax without a lexicon. *The Even Yearbook 9* (pp. 1-47). <http://seas3.elte.hu/delg/publications/even/2010.h>
- Rasekh-Mahand, M. (2005). Syntax- phonology interface in Persian information structure. *The Journal of Linguistics*, 20(1), 143-166. [In Persian].

- Rasekh-Mahand, M. (2008). The role of information structure in translation. *The Journal of Humanities Research*, 9(24), 1-17. [In Persian].
- Rasekh-Mahand, M. (2011). Persian clitics beside verbs. *The Journal of Researches in Linguistics*, 2, 75-85. [In Persian].
- Rezai, V., & Azadmanesh, M. (2014). The study of efficiency of the minimalism and optimality approaches in explaining subject-verb agreements in Persian Language. *Language Related Research*, 3 (19), 55-80. [In Persian].
- Vahidian Kamyar, T. (2005). The agreement of verb with subject, complement, and noun in the genitive case. *The Journal of Academy of Persian Language and Literature [NAME-YE FARHANGESTAN]*, 1 (25), 32-41. [In Persian].